

עֲבָרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת עֲבָדָא בְּרִי יִשְׂרָאֵל שֶׁתְּ שָׁנִין יִפְלָח וּבִשְׁבִיעֵתָא יִפּוֹק

תולדות אהרן שש שנים. קידושין טז: ערכין יח: גדה מח. ובשביעית. קידושין טז: יז. ערכין יח:

שפתי חכמים

הוא יהיה פירוש כי תקנה מהעברי שמכרו לך ולא מהב"ד שמכרוהו בגניבתו לכן הקדים הרב פירושו של עבד עברי קודם לפירוש כי תקנה שלא על הסדר שבזה יחוייב שבמכרוהו ב"ד הכתוב מדבר: ורצינית האוהן תהיה לפי זה גזירת הכתוב לא מטעם אוהן ששמע בהר סיני לא תגנוב וכי לי בני ישראל עבדים: זה הכי פירושו דילפינן עברי עברי לגזירה שוה נאמר כאן עברי ונאמר להלן אחיך העברי שאין תלמוד לומר העברי שכבר נאמר אחיך אלא לגזירה שוה מה להלן אחיך אף כאן אחיך. (הרא"ס):

רש"י
(ב) כי תקנה עבד עברי. עבד שהוא עברי או אינו אלא עבדו של עברי עבד כנעני שלקחתו מישראל זה ועליו הוא אומר שש שנים יעבד ומה אני מקיים והתנחלתם אותם בלקוח מן הנכרי אבל בלקוח מישראל ו יאל צעש ת"ל כי ימכר לך אחיך העברי לא אמרתי ו אלא באחיך: כי תקנה. מיד צ"ד שמכרוהו בגנבתו

כמו שנאמר אם אין לו ונמכר בגנבתו או אינו אלא במוכר עצמו מפני דוחקו אבל מכרוהו בית דין לא יאל צעש כשהוא אומר וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך הרי מוכר עצמו מפני דוחקו אמור ומה אני מקיים כי תקנה א ויקרא כה ב דברים טו ג שחוח כב

רמב"ן

ב. כי תקנה עבד עברי. התחיל המשפט הראשון בעבד עברי, מפני שיש בשילוח העבד בשנה השביעית זכר ליציאת מצרים הנזכר בדבור הראשון, כמו שאמר בו (דברים טו טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום. ויש בה עוד זכר למעשה בראשית כשבת, כי השנה השביעית לעבד שבתון ממלאכת אדונו כיום השביעי. ויש בה עוד שביעי בשנים שהוא היובל, כי השביעי נבחר בימים ובשנים ובשמות, והכל לענין אחד, והוא סוד ימות העולם מבראשית עד ויכלו. ולכן המצוה הזאת ראויה להקדים אותה שהיא נכבדת מאד, רומזת דברים גדולים במעשה בראשית: ולכך החמיר בה הנביא מאד, ואמר אנכי כרתי ברית את אבותיכם מקץ שבע שנים תשלחו איש את עבדו ואיש את שפחתו (ירמיה לד יג-יד), וגזר בעבורה הגלות (שם יז כב) כאשר תגזור התורה גלות על שמתת הארץ (ויקרא כו לד לה), וכמו שאכתוב עוד בעזרת ה' (בויקרא כה ב). וכאשר השלים משפט המצוה הזאת בעבדים העברים, החל במשפט לא תרצח שהיא החמורה, ובכבוד האבות, ובלא תגנוב, וחזר למשפט מכה

אבן עזרא
שש שנים יעבוד. ולא יותר. כמו שש שנים תזרע שדך ותחלת שנה השביעית למכירתו יאל חפשי איזה שנה שתהיה ואל תחמה על מקץ שבע שנים הכתוב צירמיה. כי לכל דבר יש לו שני קלוות והנה פעם ימלא קץ שהוא תחלה. ופעם שהוא צסוף. וזה העבד הוא העבד הכתוב עליו ונמכר בגנבתו שמכרוהו צ"ד רק וכי ימוך אחיך ונמכר לך או לגר. ימכר עצמו כפי השנים שיש עד היוכל כי ציוכל יאל. וקבלה היא ציד ישראל כי הזכר ימכר בגנבתו ולא הנקבה. צפרשה שהיא אחר זאת אשלים הענין: לחפשי. אמר רבי מרינוס יו"ד לחפשי נוסף. כי הוא כמו למשעי אכזרי. ורבי יהודה המדקדק אמר כי הלמ"ד נוסף כי הוא כמו וכי משלחנו חפשי. והיו"ד כאלו היא ליחס על דרך הקדמוני. והלמ"ד כלמ"ד והשלישי לאצטלוס בן מעכה. ולפי דעתי כי צאו שנים משרמים והא' היה מספיק. כמו בחוך האהלי. והוא תואר השם: ומלת חגם. מגזרת חונו אותם. מטעם מתנה וטעם המ"ס לא ידענו כמ"ס ריקס:

אבי עזר

(ב) שבאו שנים משרתים. כי לא יצאו כינו עם ה"א הדעת יחדו ע"כ קוצר הרב שנאו זה שני ידיעות. וגם כאן צאו יו"ד חפשי ולמ"ד ליחס והמל' שם התואר לכן חורין. ואף כי לא מצינו כלל הלמ"ד ליחס והשוה הרב מלה זרה לזרה אחרת והדברים דמוקים:

בעל הטורים

קיים ה' תומשי תורה ואלו נעשה שותף להקצ"ה צמעשה בראשית:

דעת זקנים

(ב) כי תקנה עבד עברי. פירש"י מיד צ"ד שמכרוהו בגניבתו כדכתיב ואם אין לו ונמכר בגניבתו או אינו אלא במוכר עצמו מתמת דחקו אבל מכרוהו צ"ד אינו יאל צעש. ומימה דהיאך מצי למימר דמכרוהו צ"ד אינו יאל צעש והרי כתיב צפרשת ראה כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים וכי ימכר על ידי אחרים משמע וגם רש"י פרשו צמכרת צ"ד לך י"ל דפירש"י מדרש על פי המכילתא כי תקנה משמע שיעבד הן או האם שאם ימות הארון בחוך שש שיעבד הן במקומו ואם אין לו בן יעבד האם היושע

רשב"ם
(ידעו ויבינו יודעי שכל כי לא באתי לפרש הלכות אע"פ שהם עיקר כמו שפירשתי בבראשית כי מיתור המקראות נשמעים ההגדות והלכות ומקצתן ימצאו בפירושי רבינו שלמה אבי אמי וצ"ל. ואני לפרש פשוטן של מקראות באתי ואפרש הדינים וההלכות לפי דרך ארץ. ואעפ"כ ההלכות עיקר כמו שאמרו רבותינו הלכה עוקרת משנה: (ב) כי תקנה עבד עברי. במכרוהו בית דין הכתוב מדבר כדכתיב אם אין לו ונמכר בגנבתו, אבל מוכר עצמו בעניוהו כתיב בפרשת בהר סיני כי ימוך אחיך ונמכר לך וגר וכתוב בו עד שנת היובל יעבוד עמך. ובכאן הוא אומר לך וגר וכתוב בו עד שנת היובל יעבוד עמך. ובכאן הוא אומר שש שנים יעבוד במכרוהו בית דין, יש מרבותינו שמשוה דינים בגזירה שוה ואם יובל קודם לשש שנים יצא כיוכל, ויש שנותן חילוק ביניהם: ובשביעית. שביעית למכירתו ולא שביעית לשמטה: